

Naturvärdesinventering av Stora Skogen, Gagnefs kommun

Pia Söderström, kommunbiolog

2023-11-29

Sammanfattning

Bakgrunden till inventeringen är att Gagnefs kommun i sin översiktsplan har pekat ut området Stora Skogen för bostadsändamål och arbetar med att ta fram ett planprogram. Naturvärdesinventeringen ska utgöra ett av flera underlag i den fysiska planeringen.

Uppdraget har utförts av kommunbiologen och följer till viss del SIS standard för naturvärdesinventeringar (NVI).

Det inventerade området ligger norr om järnvägen som går genom Djurås och är en del av barrskogslandskapet som sträcker sig upp mot bergen nordost om samhället. Jordarten är morän i de högre partierna vilka övergår i glacial silt på lägre liggande partier närmare samhället, vilka till stor del varit jordbruksmark.

Det finns flera områden med grundvattenutströmning och det finns såväl naturliga källor som vattentäkter i området. Viss ravinbildning i silten förekommer också.

Ett barrskogsområde på drygt 1 hektar (delområde 8) har bedömts ha Högt naturvärde (klass 2). Skogen har troligen lång trädkontinuitet med liten påverkan av skogsbruk. Det är en fullskiktad skog med förekomst av stående och liggande död ved i olika nedbrytningsstadier samt rödlistade arter.

Intill delområde 8 ligger delområde 7 som har vissa skogliga strukturer vilket motiverar bedömningen Visst naturvärde (klass 4). Delområde 3 består av en mindre bergbrant och bedöms ha Visst naturvärde (klass 4) kopplat till biotopen.

Tre delområden (2, 5 och 6) består av utströmningsområden för grundvatten och har bedömts ha biotopvärden kopplade till främst vattnet. Alla tre har bedömts ha Visst naturvärde (klass 4).

Delområde 9 består av ravinbildning med en naturligt meandrande bäck och viss förekomst av död lövved. Området har bedömts ha Visst naturvärde (klass 4).

Resterande områden är produktionsskog med Lågt naturvärde.

Den fridlysta arten revlumner finns på flera ställen i östra delen av delområde 1 och mattlumner har hittats på ett ställe i delområde 1. Dessa arter är fridlysta men har god bevarandestatus enligt Artdatabanken.

Rödlistade vedsvampar (ullticka och rosenticka) finns i delområde 8 och har rödlisteklass NT (nära hotad).

Längs grusvägen genom området växer kanadensiskt gullris, plymspirea och i delområde 9 finns druvfläder, vilka klassas som främmande arter med risk för invasivitet enligt Artdatabanken.

Rapporten avslutas med rekommendationer för bevarande och skötsel av naturvärdena vid den fysiska planeringen.

Bakgrund

Bakgrunden till naturvärdesinventeringen är att Gagnefs kommun i sin översiktsplan har pekat ut området Stora Skogen för bostadsändamål och arbetar med att ta fram ett planprogram. Naturvärdesinventeringen ska utgöra ett av flera underlag i den fysiska planeringen.

Metodik

Inför fältarbetet har genomgång gjorts av underlagsmaterial. Fältarbetet utfördes genom flera kortare besök från mitten av oktober till mitten av november 2023.

Bedömning av naturvärdena följer till viss del SIS standard för naturvärdesinventering (NVI).

Syftet med naturvärdesinventeringen var att identifiera områden som är viktiga för biologisk mångfald. Naturvärdesklassen baseras på områdets biotopvärde och artvärde. Biotopvärdet bedöms utifrån områdets biotopkvaliteter och på biotopens sällsynthet eller hur hotad den är. Artvärdet bedöms utifrån förekomst av naturvårdsarter, rödlistade arter, hotade arter samt artrikedom.

Naturvärdesbedömningen resulterar i någon av följande naturvärdesklasser:

Klass 1. Högsta naturvärde: Områden av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.

Klass 2. Högt naturvärde: Områden av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå. Motsvaras ungefär av Skogsstyrelsens nyckelbiotoper och av värdekärna vid reservatsbildning.

Klass 3. Påtagligt naturvärde: Området behöver inte vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det bedöms vara av särskild betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Motsvaras ungefär av Skogsstyrelsens objekt med naturvärde.

Klass 4. Visst naturvärde: Naturvärdesklass 4 är användbar för områden som tydligt påverkats av mänsklig aktivitet men där det trots allt finns biotopkvaliteter eller arter av viss positiv betydelse för biologisk mångfald, t.ex. äldre produktionsskog med flerskiktat trädbestånd men där andra värdestrukturer och värdeelement saknas.

Övriga områden med obetydligt biotopvärde och obetydligt artvärde bedöms ha Lågt naturvärde

Inventeringen har gjorts av Pia Söderström, kommunbiolog på Gagnefs kommun. Inventeraren har erfarenhet av olika naturvårdsuppgifter inom stat och kommun

under cirka 35 år och deltog i den rikstäckande inventeringen av skyddsvärda statliga skogar 2003.

Inventeringen har fokuserat på biotopvärdet men även intressanta arter har noterats.

Uppgifter om rödlistade och fridlysta arter har rapporterats till Artportalen.

Kontroll av underlagsmaterial

Följande underlagsmaterial kontrollerades före fältinventeringen.

SGU:s jordartskarta

Ortofoto från 1960 och 1975

Skogsbruksplan från 2021, skifte 4

Länsstyrelsens planeringsunderlag

- Ingen träff på naturvärdesskikt för skogliga naturvärden förutom sannolik kontinuitetsskog för ett område söder om grusvägen.

Artportalen (arter funna vid inventeringens fältarbete har rapporterats efteråt)

- Inga rödlistade arter rapporterade 2000 - 2023
- Inga fridlysta arter, arter enligt habitatdirektivet, fågeldirektivet, ÅGP-arter, eller Skogsstyrelsens signalarter
- Inga invasiva arter, dock främmande art, plymspirea, rapporterad 2011.

Övergripande beskrivning av området

Det inventerade området ligger norr om järnvägen som går genom Djurås och är en del av barrskogslandskapet som sträcker sig upp mot bergen nordost om samhället.

Jordarten är morän i de högre partierna vilka övergår i glacial silt på lägre liggande partier närmare samhället, vilka till stor del varit jordbruksmark.

Det finns flera områden med grundvattenutströmning och det finns såväl naturliga källor som vattentäkter i området. Viss ravinbildning i silten förekommer också.

Större delen av området är tydligt påverkat av skogsbruk. Den senaste åtgärden har varit en hyggesfri avverkning som omfattat en stor del av området, särskilt söder om grusvägen. Det finns dock ett opåverkat område på drygt en hektar med naturskogskvalitéer. Utöver detta område finns några områden med visst naturvärde kopplat till vattenmiljöer, en bergbrant och barrskog med viss skiktning och död ved.

Beskrivning av delområden

Delområde 1. Lågt naturvärde

Ortofoton (från 1960 och 1975) visar att huvuddelen av området har kalavverkats tidigare. Enstaka äldre tallar förekommer. Riklig förekomst av revlumner i östra delen. Enstaka exemplar av mattlumner. Attraktiv strövskog med flera stigar. Området saknar till stor del strukturer för skogliga naturvärden vilket är anledningen till att området endast har lågt naturvärde.

Delområde 2. Visst naturvärde

Fuktig och blöt mark med ytligt grundvatten/källa och vattentäkt. Fuktstråk från norr mot söder. Vattnet leds till vägdike och sedan under grusvägen i trumma. Äldre väg/led går norrut (försänkning i terrängen), vilket framgår av ortofoto från 1960. Visst naturvärde p g a vattenförekomsten som ger bra miljöer för grod- och kräldjur och arter knutna till källvatten.

Delområde 3. Visst naturvärde

Mindre bergbrant med block nedanför. Ovanför branten (utanför inventeringsområdet) attraktiv plats med gles, höglänt tallskog. Stig går upp till höjden.

Delområde 4. Lågt naturvärde

Område som delvis består av igenvuxen odlingsmark. Granskog med inslag av främst tall och björk. Gallring/hyggesfri avverkning har nyligen skett i en stor del av området. Delvis äldre träd men brist på strukturer så som död ved och skiktning innebär ett lågt naturvärde.

Delområde 5 Visst naturvärde

Källpåverkat område med större övergiven vattentäkt i en fallfärdig byggnad. Området har undantagits vid nyligen gjord avverkning. Naturvärde knutet till vattenmiljön, d v s källa och bäck med viss förekomst av död ved.

Delområde 6 Visst naturvärde

Källa, vattentäkt och blött stråk nedanför med öppet vatten. Tvåskiktad skog med ett glest övre skikt med äldre träd och ett undre skikt med ungskog. Viss förekomst av död ved liggande i vattnet. I övrigt brist på skogliga strukturer för naturvärden. Naturvärdet hör samman med vattenförekomsten vilket ger bra miljöer för bl a grod- och kräldjur

Delområde 7 Visst naturvärde

Äldre skog där nyligen hyggesfri avverkning utförts. En del stående död gran men begränsat med liggande död ved. Viss skiktning. Vissa strukturer som ger ett visst naturvärde.

Delområde 8 Högt naturvärde

Grandominerad barrskog med fuktiga partier och mycket sten och block. Område med trolig skoglig kontinuitet. Fullskiktad skog med förekomst av stående och liggande död ved i olika nedbrytningsstadier vilket gör detta till en värdefull naturskog. Detta bekräftas av att ullticka och rosenticka hittats på granlågor. Båda klassas som nära hotade (NT) i rödlistan och signalerar äldre granskog med lång

skoglig kontinuitet. Området har undantagits vid nyligen gjord hyggesfri avverkning, förutom att det går körvägar genom området.

Delområde 9 Visst naturvärde

Ravin med naturligt meandrande bäck. Ormbunkar. Viss förekomst av död lövved. Omgivande tät, hög granskog, samt även granar i ravinen, har beskuggat lövträden så att de har svårt att överleva. Viss förekomst av druvfläder i östra delen nära järnvägen. Druvfläder är en främmande art med hög risk för invasivitet.

Främmande arter med risk för invasivitet

Längs grusvägen förekommer:

- **Kanadensiskt gullris.** Längs hela grusvägen. Enligt Artdatabanken (artfakta.se) främmande art, införd efter 1800, mycket hög risk för invasivitet, arten kan bli dominant i övergivna åkrar, ängar och dikade våtmarker. Kanadensiskt gullris omfattas inte av någon lagstiftning om invasiva främmande arter, men utvärderas för att eventuellt tas upp på en nationell förteckning över invasiva främmande arter som kommer att omfattas av olika förbud.
- **Plymshirea.** Längs grusvägen i västra delen. Enligt Artdatabanken (artfakta.se) främmande art, införd efter 1800, potentiellt hög risk för invasivitet, biotop: mänskligt störd/skapad mark.

I delområde 9 förekommer:

- **Druvfläder.** Enligt Artdatabanken (artfakta.se) främmande art, införd efter 1800, mycket hög risk för invasivitet. Arten förekommer bl a i lövskog och mänskligt störd mark.

Rekommendationer för bevarande och utveckling av naturvärdena

För att bibehålla naturvärdena i området rekommenderar inventeraren följande:

- Lämna naturskogen med högt naturvärde (delområde 8) för fri utveckling. Om området ska sparas bör en detaljerad avgränsning göras.
- Bevara bergbranten (delområde 3) och intilliggande skog för naturvärden och friluftsliv.
- Skona ravinsystemet (delområde 9) från grävarbeten. Naturvärdena kan förstärkas genom att avverka det mesta av granen och släppa upp lövträd. Syftet är att på sikt få en lövskogsravin som även kan vara ett närrekreationsområde. Detta bör gå att kombinera med att ravinen blir en recipient för dagvatten, om det planeras på ett hänsynsfullt sätt.
- Utveckla och sköt källområdena (delområde 2, 5 och 6). Dessa har utöver vissa naturvärden troligen också kulturhistoriska värden. Anpassa skötsel till natur-, kultur- och rekreationsvärden. Bedömningen av källområdenas naturvärden är det som är mest osäkert i inventeringen.
- Spara de äldre tallarna i delområde 1.
- De främmande arterna kanadensiskt gullris, plymspirea och druvfläder bör bekämpas innan området exploateras, för att gynna den biologiska mångfalden och minska framtida problem och kostnader. De gynnas av störd mark med bar jord och risken finns att de massförökar sig vid en exploatering.
- Välj ut lämpliga naturstråk med skogsstigar som tar boende och besökare ut i storskogen bortanför kommande bostadsområden. I delområde 1 är skogen relativt torr och lättgången och det finns idag ett flertal stigar. Det är dock enkelt att dra om dessa för att anpassa till bostadsstrukturen. Ett trevligt ställe att leda folk till är bergbranten (delområde 3).

Bilagor

Kartbilaga 1, med delområden

Kartbilaga 2, med rödlistade och fridlysta arter